

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ НОВИН В УМОВАХ ЗІТКНЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

SPECIFICS OF NEWS TEXTS TRANSLATION IN THE CONTEXT OF A CLASH OF POLITICAL INTERESTS

Моркотун С.Б.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри слов'янських і германських мов
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

Вигівський В.Л.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри слов'янських і германських мов
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

Башманівський О.Л.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри слов'янських і германських мов
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

Сучасний світ переживає період інформаційного вибуху, що пов'язано з розвитком засобів масової інформації та їхнім взаємозв'язком з Інтернет-технологіями. Якщо в середині ХХ століття основним джерелом новин були газети, телебачення та радіо, то зараз – Інтернет. Більшість сучасних ЗМІ має власні Інтернет-версії. Події, що відбуваються у світі, завжди цікавлять людей. Цей інтерес задовольняють новини, тексти яких активно впливають не тільки на сприйняття людьми окремих явищ, подій та особистостей, але й на формування ставлення до будь-якого об'єкта дійсності. Сьогодні, коли швидкий темп життя вимагає від ЗМІ оперативності, адекватності й наочності під час передачі інформації, актуальною постає проблема перекладу текстів новин.

Ключові слова: політичний дискурс, новини, ЗМІ, електронна преса, стратегії перекладу, маніпулювання.

Современный мир переживает период информационного взрыва, связанного с развитием средств массовой информации и их взаимосвязи с Интернет-технологиями. Если в середине ХХ века основным источником новостей были газеты, телевидение и радио, то сейчас – Интернет. Большинство современных СМИ имеет собственные Интернет-версии. События, происходящие в мире, всегда интересуют людей. Данный интерес удовлетворяют новости, тексты которых активно влияют не только на восприятие людьми отдельных явлений, событий и личностей, но и на формирование отношения к любому объекту действительности. Сегодня, когда быстрый темп жизни требует от СМИ оперативности, адекватности и наглядности при передаче информации, актуальной является проблема перевода текстов новостей.

Ключевые слова: политический дискурс, новости, СМИ, электронная пресса, стратегии перевода, манипулирование.

The modern world is experiencing the period of the information explosion, associated with the development of the media and their interconnection with Internet technologies. In the middle of the XX century the main source of news were newspapers, television and radio, but now it is the Internet. Most modern media have their own Internet versions. The events taking place in the world are always interesting to people. This interest is satisfied by news, the texts of which actively influence not only people's perception of individual phenomena, events and personalities, but also the formation of an attitude to any object of reality. Today, when the fast pace of life requires the media to be up-to-date, adequate and pictorial in communication of information, the problem of translating news texts is topical.

Key words: political discourse, news, mass media, electronic media, translation techniques, manipulation.

Постановка проблеми. Засоби масової інформації швидко та чуйно реагують на будь-які зміни у всіх сферах світового суспільства. Сила впливу журналістського тексту залежить від доступності, значущості, логічності інформації, її аргументованості, відповідності очікуванням адресата й авторитету адресанта. Текстам новин характерна психологічна детермінованість: вони не бувають деперсоналізованими стосовно адресанта й адресата. Адресант komponує текст з акцентом на

певних ознаках; адресат співвідносить виділені ознаки зі своєю картиною світу, тобто зі своїм розумінням стану речей. При цьому адресант має враховувати особливості сприйняття та розуміння сказаного адресатом.

Протистояння основних світових держав, що загострилося останнім часом, актуалізує проблему подачі інформації у ЗМІ взагалі й адекватного перекладу текстів новин зокрема. Під час перекладу іноземних новинних текстів часто

допускаються відхилення від норм, необхідні для маніпулювання свідомістю реципієнта та нав'язування йому свого кута зору.

Постановка завдання. Мета дослідження – проаналізувати особливості перекладу текстів новин з англійської мови в реаліях жорсткої інформаційної війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до теорії Т.А. ван Дейка, новинний дискурс являє собою один із різновидів дискурсу ЗМІ, що характеризується низкою композиційних особливостей: наявністю головної події – категорії, у якій повідомляється новина; фону – контексту, який надає додаткову інформацію про описувані події; коментарів – інформації, у якій містяться висновки або прогнози автора стосовно описуваної події [1].

О.Ф. Балашова зазначає, що мова текстів новин вирізняється лаконічністю, насиченістю клішованими словосполученнями, надмірністю пасивних дієслівних конструкцій, наявністю складних атрибутивних груп іменників, лексико-граматичною компресією [2, с. 343]. Крім того, сучасні тексти новин електронної преси інтегрують різні семіотичні коди: як вербальні, так і невербальні. У публікаціях використовуються відео та звуковий ряд, фотографії, ілюстрації, таблиці, графічне та шрифтове оформлення, що допомагає виділити значиму інформацію й привернути увагу читачів. Проте найважливішою особливістю текстів новин, на нашу думку, яку виділяє А.С. Мікоян, є поєднання елементів повідомлення та впливу. Дослідник зазначає, що хоча головною функцією масової комунікації прийнято вважати передачу інформації, ця передача досить рідко буває повністю нейтральною, тобто абсолютно вільною від елементів впливу на аудиторію. Здебільшого вона супроводжується прямим або завуальованим вираженням оцінки мовними засобами та мовленнєвими прийомами, засобами привернення уваги до інформації або до кута зору, які представлено в повідомленні, що спонукають аудиторію до певної реакції на передану інформацію.

Серед власне лінгвостилістичних особливостей медіа-тексту, сукупність яких відрізняє його від мови інших функціональних стилів, А.С. Мікоян називає такі: 1) високий ступінь стандартизації засобів, що використовуються, – кліше, стандартні терміни та назви (ця особливість відображає прагнення автора створити враження абсолютної об'єктивності та неупередженості); 2) експресивність мови як спосіб привернення уваги читача; 3) насиченість найрізноманітнішими реаліями (суспільного, політичного

та культурного життя), алюзіями та цитатами; 4) використання розмовної, низької та ненормативної лексики для вираження певного ставлення автора до новини; 5) використання образної фразеології, гри слів, каламбурів; 6) використання інших стилістичних засобів, прийомів і фігур мови [3].

Виклад основного матеріалу. Оскільки вказані особливості багато в чому й визначають специфіку перекладу медіа-тексту, перекладач повинен мати про них уявлення ще до того, як він приступає до перекладу. Також зазначимо, що перекладач має розуміти текст оригіналу, його загальний зміст і кожен елемент на всіх рівнях – окремих слів, речень, надфразових єдностей, тексту загалом.

У процесі перекладу новинний дискурс може подаватися або у вигляді повного перекладу, або у формі інтерпретації: одна і та сама дійсність у новинних текстах інтерпретується по-різному, залежно від цілей автора, одержувача повідомлення та політичної ситуації в певній країні і світі. Адаптувавши політичну модель масової комунікації, зорієнтовану на переклад, розроблену на основі теорій Г. Маццоліні та М. Бенхегі, виділимо три можливі способи перекладу текстів новин: 1) об'єктивний – переклад здійснюється з повною передачею всіх існуючих фактів без скорочень і доповнень, зі збереженням форми оригіналу; 2) конструктивний переклад – перекладач відображає тільки зміст статті, не зберігаючи форму оригіналу; 3) суб'єктивний переклад – перед перекладачем поставлено завдання представити подію в певному світлі, у зв'язку з чим він додає в переклад інформацію, відсутню в оригіналі статті, для досягнення необхідного ефекту [4].

На тлі численних конфліктів Росії з багатьма країнами саме її перекладачам доводиться часто вдаватися до суб'єктивного перекладу для нівелювання негативного образу власної країни у світі, схилення читачів до власної позиції та маніпулювання суспільною свідомістю. Наприклад:

“In a riposte to the European Union extending sanctions against Russia until the end of 2017 President Vladimir Putin has extended his own counter-sanctions until the same date.

He has also suspended payments to the Council of Europe until the Russian delegation's full rights are restored. All European food products are banned under the sanctions. The aviation and energy sectors have also been hit.

The sanctions are likely to have cost Europe hundreds of millions of euros. The Italian, Polish and

Finnish agricultural and German business sectors have been particularly badly hit. However key large-scale projects like the Nordstream gas pipeline into Germany have continued apace.

On Wednesday the EU formally extended its economic sanctions on Russia, imposed in July 2014 in response to Moscow's annexation of Ukraine's Crimea region and Moscow's support for separatists in eastern Ukraine. They will remain, says Brussels, until Russia fully respects the Minsk agreement on Ukraine.

Putin recently claimed that the sanctions had the beneficial effect of encouraging Russian agricultural and mineral output, and domestic production was beginning to replace the lost imports”.

«Президент РФ Владимир Путин подписал указ о продлении российских контрсанкций до 31 декабря 2018 года.

В четверг на заседании правительства премьер России Дмитрий Медведев заявил, что Кабинет Министров внесет президенту предложение о продлении контрсанкций в ответ на шаг Совета ЕС.

Ранее на Саммите Евросоюза было принято решение о продлении действия запретительных мер в отношении России до 31 января 2018 года. Оно последовало за отчетом президента Франции Эмманюэля Макрона и канцлера германии Ангелы Меркель о выполнении Минских соглашений, отмечается в постановлении совета ЕС.

Между тем глава МИД РФ Сергей Лавров в телефонном разговоре проинформировал генсекретаря Совета Европы Турбьёрна Ягланда о решении России приостановить уплату взноса в бюджет Совета Европы за текущий год до безусловного восстановления в полном объеме полномочий делегации Федерального собрания РФ в Парламентской ассамблее Совета Европы.

Пакет антироссийских экономических мер последний раз продлевался в январе текущего года до 31 июля» [5].

Оскільки ця стаття зачіпає проблему конфлікту між Україною та Росією, перед перекладачем стоїть завдання передати інформацію оригіналу в певному світлі. У цьому випадку російськомовна стаття є не просто перекладом, а радше розповіддю про певну подію, у якій Росія представлена як постраждала країна внаслідок несправедливого ставлення до неї європейських країн через військовий конфлікт, до якого вона не має жодного стосунку. В останньому абзаці російськомовної статті перекладач додає інформацію, що має вказати на невинуватість погіршення ставлення європейських країн до Росії та посилення

тиску на неї. Отже, можемо говорити про те, що точність перекладу залежить від ідеології країни, на мову якої здійснюється переклад.

Ця інтенція зберігається і в наступному прикладі, де перекладач повністю змінив зміст повідомлення з метою донести до реципієнта тільки необхідну інформацію, досягнувши потрібного впливу. У перекладі англійської статті ми спостерігаємо зміну конотації тексту з негативної на нейтральну:

“Seeking a roadmap to NATO membership, Ukraine rolled out the red carpet for the military alliance's Secretary General Jens Stoltenberg on Monday. President Petro Poroshenko, whose country is fighting a Kremlin-backed insurgency in eastern Ukraine, has pledged reforms by 2020 to meet the necessary requirements. Russia is unimpressed. Deeply opposed to enlargement of NATO towards its borders, Moscow warned that Ukraine joining NATO would not boost stability and security in Europe”. – «Генеральный секретарь НАТО Йенс Столтенберг прибыл с визитом в Киев, где провел переговоры с украинским президентом Петром Порошенко. Встреча приурочена к двадцатой годовщине подписания Хартии об особом партнерстве между Организацией Североатлантического договора и Украиной. Переговоры коснутся «дорожной карты» вступления страны в НАТО: ранее Верховная Рада законодательно закрепила членство в Альянсе в качестве приоритета внешней политики» [6].

За явного домінування суб'єктивного перекладу текстів новин не можна принижувати значення конструктивного перекладу. У наступному прикладі перекладач не додає інформації, змінюючи тільки форму повідомлення:

“German conglomerate Siemens said two of its turbines have been illegally delivered to Russia's Crimea. Siemens plans to sue the Russian buyer, claiming the company moved the equipment to the peninsula in violation of international sanctions. “Over the last few months, our customer has confirmed to us numerous times in writing that delivery to Crimea would not occur. As a consequence, Siemens will initiate criminal charges against the responsible individuals,” the company said on Monday”. – «Концерн Siemens пытается юридическим путём воспрепятствовать «незаконной транспортировке» в Крым четырёх своих газовых турбин и таким образом снять с себя обвинения в нарушении санкционных запретов, сообщает Frankfurter Allgemeine Zeitung. Компания пригрозила российским партнёрам судом за нарушение условий договора. Представители Siemens подтвердили,

что как минимум два изделия уже находятся на черноморском полуострове «против их воли», и они хотят, чтобы их вернули в Тамань, куда изначально и планировалось их поставить. «Это очевидное нарушение условий договора», – заявили в немецкой компании» [7].

Прикладом об'єктивного перекладу є стаття про безвізовий режим між Україною та Євросоюзом і реформи, які проводяться українською владою:

– *But could the EU reverse that decision using the “suspension mechanism” if, for example, Ukraine stopped implementing reforms and also halted the fight against corruption?*

– *The suspension mechanism is mainly related to security issues. But it's clear that Ukraine will have to fulfill all the conditions which have been spelled out in the visa-liberalization action plan.*

This will not be an easy task because in some areas – like the fight against corruption, the rule of law – we know that there are a number of people in Ukraine who do their best to backtrack on what has been achieved.

Therefore, it will be necessary for the Ukrainian authorities to be extremely vigilant. On our side, with the assistance of the vibrant civil society, we will try to make sure that Ukrainian authorities stick to their commitments [8].

– *Чи може Україна втратити безвізовий режим, а ЄС застосувати так званий механізм призупинення, якщо Київ зупинить реформи та перестане боротися з корупцією?*

– *Механізм призупинення стосується перш за все питань безпеки. Однак ясно, що Україні доведеться виконувати усі вимоги, які були зазначені у плані з візової лібералізації. Це не буде простим завданням, оскільки у деяких сферах, як-от боротьба з корупцією чи верховенство права, багато людей в Україні робить усе можливе, щоб скасувати досягнуте. І тому українським посадовцям треба бути гранично пильними. З нашого боку – за допомогою розвиненого громадянського суспільства ми постараємося забезпечити, щоб українські посадовці дотримувалися своїх зобов'язань [9].*

Інший приклад – стаття про таємні зв'язки передвиборчого штабу Дональда Трампа з Кремлем:

“The New York Times on Friday revealed that Donald Trump Jr, his brother-in-law Jared Kushner and then-campaign chair Paul Manafort had a previously undisclosed meeting with an influential Russian lawyer in Trump Tower during the heat of the 2016 presidential campaign.

Then, on Sunday, the paper reported that during the meeting the group discussed information that was possibly damaging to Hillary Clinton and the Democrats. Trump Jr had previously said only that the meetings were “primarily” about a suspended Russian adoption programme.

Finally, the Times on Monday evening landed the haymaker – that Trump Jr went into the meeting thinking it was the Russian government itself that had incriminating information on the Democratic candidate.

Those stories, and subsequent reporting by the Washington Post, raise a bevy of questions” [10].

«В п'ятницю *New York Times* написала, що за несколько месяцев до победы Трампа на президентских выборах его сын Дональд Трамп-младший, зять Джаред Кушнер и (на тот момент) глава избирательного штаба Пол Manafort встретились в «Трамп-тауэр» с юристом Натальей Весельницкой, которая, согласно *New York Times*, «связана с Кремлем».

В воскресенье газета сообщила, что они обсуждали компромат на кандидата от Демократической партии Хиллари Клинтон.

А в понедельник *New York Times* нанесла решающий удар, написав, что Трамп-младший перед встречей с Весельницкой полагал, что источником компромата на Клинтон являются российские власти.

Разоблачения *New York Times* наряду с репортажами на ту же тему вызывают серьезные вопросы» [11].

Ще один приклад – стаття про шпигунський скандал між США та Росією наприкінці 2016 року, коли російських дипломатів звинуватили у втручанні в американську президентську кампанію:

“Press reports from Russia on Tuesday suggest that it is poised to expel around 30 US diplomats and freeze some US assets in a retaliatory move against Washington.

Quoting a Foreign Ministry source, the *Izvestiya* newspaper says it is over failure to reach an agreement on two Russian diplomatic compounds in the US seized by the outgoing Obama administration in December last year.

President Obama abruptly ordered the closure of the facilities, one in Maryland and the other on Long Island, saying they had been “used by Russian personnel for intelligence-related purposes”.

It was part of his response, including the expulsion of 35 Russian diplomats, to what US officials called cyber interference by Moscow in the 2016 US presidential election campaign”.

«Москва готова предпринять «зеркальные меры» в ответ на арест российской дипсобствен-

ности в США и высылку российских дипломатов. Об этом сообщает газета «Известия» со ссылкой на собственные источники в МИДе. Речь может идти о высылке трёх десятков американских дипломатов и об аресте американской собственности в России.

В конце декабря прошлого года власти США конфисковали две российские дипломатические дачи и выслали из страны 35 россиян. Эти действия объяснили предполагаемым вмешательством Москвы в ход президентской кампании» [12].

Проте навіть в об'єктивному перекладі російські перекладачі-пропагандисти дбають про те, щоб не завдати удару по образу Росії в очах власних громадян, наголошуючи на недоведеності факту втручання у волевиявлення громадян іншої країни, використовуючи словосполучення «предполагаемым вмешательством», яке відсутнє в оригіналі повідомлення.

Висновки. Отже, спираючись на наведені приклади, констатуємо, що для реалізації маніпулятивного впливу на реципієнта перекладач застосовує усі види трансформації тексту: як на поверхневому (форма повідомлення), так і на глибинному (зміст повідомлення) рівнях. Проведений порівняльний аналіз оригінальних англomовних текстів новин та їхніх перекладів дав змогу визначити домінуючий вид перекладу – суб'єктивний переклад, застосування якого дає можливість представити подію в певному світлі з метою досягнення необхідного ефекту, що призводить до трансформації як форми, так і змісту повідомлення. Цей вид перекладу найчастіше застосовується на сайтах, які або належать Російській Федерації (RussiaToday), або є проросійськими варіантами європейських сайтів новин (Euronews, BBC)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дейк Т.А. К определению дискурса. Л.: Сэйдж пабликэйшнс, 1998. 384 с.
2. Балашова Е.Ф. Английские газетные тексты в дидактическом и медиалингвистическом аспекте. Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики. 2009. № 11. С. 341–344.
3. Микоян А.С. Проблемы перевода текстов СМИ. Язык средств массовой информации: учеб. пособие для вузов / Под ред. М.Н. Володиной. – М.: Академический проект; Альма Матер, 2008. С. 388–401.
4. Banhegyi M. Screening Political Bias and Reality in Media Translation. Translation Journal. 2012. July. Vol. 16. №. 3. URL: <http://translationjournal.net/journal/61bias.htm>.
5. Hackwill R. Putin extends sanctions against EU. Euronews. 2017. June 30. URL: <http://www.euronews.com/2017/06/30/putin-extends-russian-counter-sanctions-against-eu-until-end-of-2018-tass>.
6. Ukraine pushes ahead with NATO membership moves. Euronews. 2017. July 10. URL: <http://www.euronews.com/2017/07/10/ukraine-pushes-ahead-with-nato-membership-moves>.
7. Siemens threatens to sue Russian partner over delivery of turbines to Crimea. RT. 2017. July 10. URL: <https://on.rt.com/8hgt>.
8. Trippe C. Difficult journey awaits Ukraine despite visa-free travel to EU. DW. 2017. June 10. URL: <http://p.dw.com/p/2eKjS>.
9. Тріппе К. Посол ЄС: В Україні триває боротьба прихильників і противників реформ. DW. 2017. 9 червня. URL: <http://p.dw.com/p/2eMPp>.
10. Zurcher A. Is this a smoking gun and other Trump Jr questions. BBC. 2017. July 11. URL: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-40560800>.
11. Зуркер Э. Чем чреваты заключения Дональда Трампа-младшего? BBC. 2017. 11 июля. URL: <http://www.bbc.com/russian/features-40566656>.
12. Russia poised to expel 30 US diplomats. Euronews. 2017. July 11. URL: <http://www.euronews.com/2017/07/11/putin-poised-to-expel-30-us-diplomats#>.